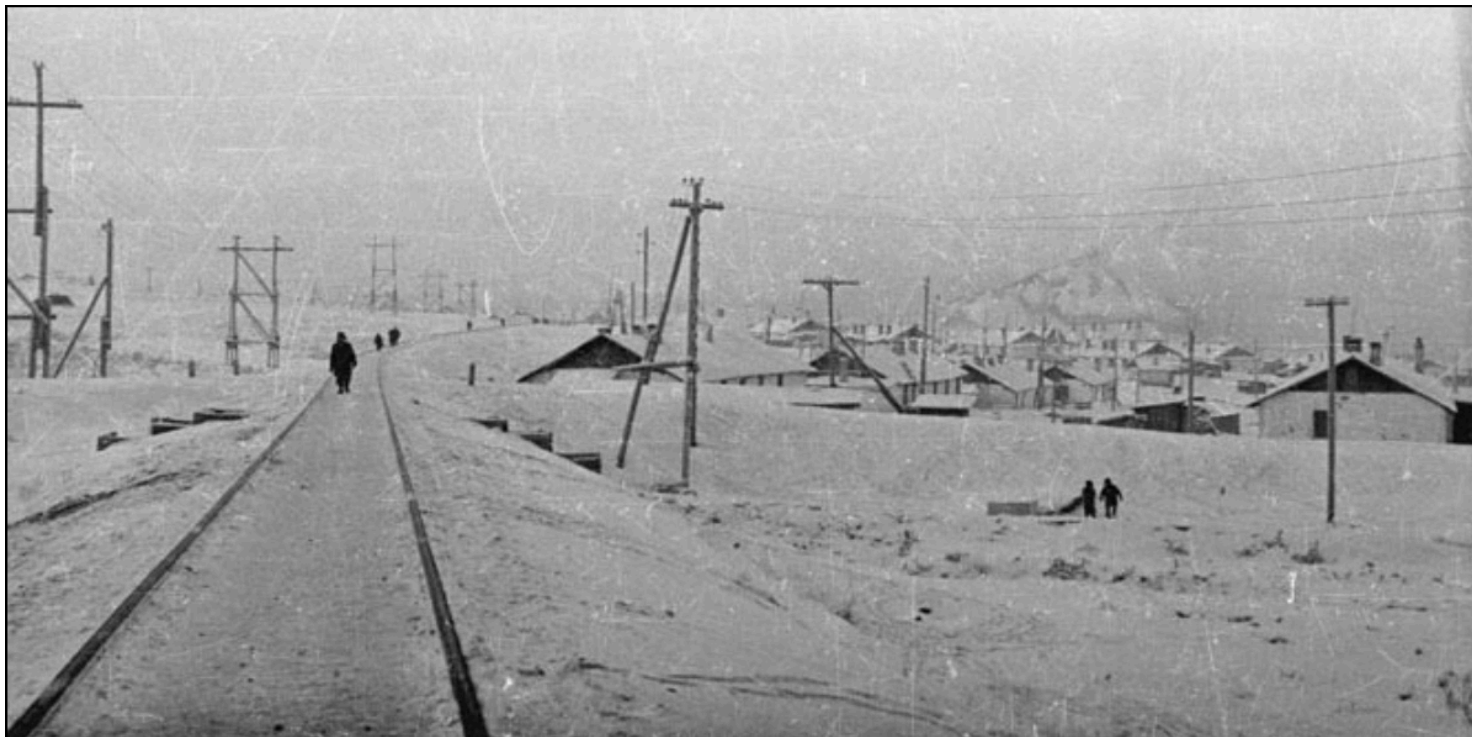

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/zsrs/99595,General-i-zbrodniarz-Spotkanie-Wladyslawa-Andersa-z-Jozefem-Stalinem.html>

Dymiące kominy elektrowni (TEC-1). Obóz w Workucie, 1955-1957 (fot. Bernard Grzywacz/zbiory Ośrodka Karta)

ARTYKUŁ

Generał i zbrodniarz. Spotkanie Władysława Andersa z Józefem Stalinem

OKRES HISTORYCZNY

(1939-1945) II wojna światowa

Autor: WITOLD WASILEWSKI 17.03.2023

18 marca 1942 r. odbyło się spotkanie Stalina z generałem Władysławem Andersem. Potrzeba jego organizacji wynikała z sowieckiej zapowiedzi zmniejszenia ilości racji żywnościowych, które otrzymywały polskie oddziały.

Decyzja taka byłaby katastrofalna w skutkach – zarówno dla tworzącej się polskiej armii, jak i towarzyszących jej cywilów.

Gdy w marcu 1942 r. stan osobowy Polskich Sił Zbrojnych w ZSRS zbliżał się do 70 tysięcy, zastępca komisarza ludowego obrony ZSRS i naczelnik Głównego Zarządu Tyłów Armii Czerwonej gen. Andriej Chrułow zapowiedział zmniejszenie od 21 dnia tego miesiąca ilość racji żywnościowych PSZ w ZSRS do 40 tys.

Szef Głównego Zarządu Wywiadu Sztabu Generalnego Armii Czerwonej gen. Aliksiej Panfiłow 17 marca 1942 r. informował Józefa Stalina o obniżeniu racji do 30 tys.

Spotkanie na szczycie

18 marca 1942 r., o 17.30, na Kremlu w Moskwie doszło do spotkania dowódcy PSZ w ZSRS, gen. Władysława Andersa, któremu towarzyszył szef sztabu płk Leopold Okulicki, z przewodniczącym Rady Komisarzy Ludowych ZSRS Józefem Stalinem oraz z komisarzem ludowym spraw zagranicznych Wiaczesławem Mołotowem.

Stalin z miejsca przeszedł do omówienia zagadnienia związanego z obniżeniem ilości racji żywnościowych. Gospodarz zadeklarował możliwość zaopatrzenia 40 tys. żołnierzy i zaproponował odesłanie reszty do kołchozów, tłumacząc się brakiem obiecanych dostaw amerykańskiej żywności. Ostatecznie zgodził się na zapewnienie 44 tys. racji.

W tej sytuacji Anders stwierdził, że resztę żołnierzy należy wyprowadzić do Iranu, na co sowiecki przywódca bez wahania wyraził zgodę. Tym samym Stalin zahamował na terytorium ZSRS rozwój armii lojalnej wobec Rządu RP, a Anders uzyskał gwarancję, że dotychczasowa rekrutacja nie pójdzie na marne.

Następnie omówiono kwestię dozbrojenia sił polskich i poruszono sprawę wyjazdu Andersa do Londynu. Zmierzający do zakończenia rozmowy Stalin zakomenderował:

„Dać Panu samolot do Kairu”

i dodał:

„Dobrze. Czy to już wszystko?”.

Wykazując się refleksem, Anders poruszył jeszcze dwa problemy.

Pierwszym była kwestia przekazania do PSZ tysięcy Polaków wcielonych do świadczących niewolniczą pracę batalionów budowlanych Armii Czerwonej. Generał Anders, dzięki zapewnieniu, że wyżywi zwolnionych z przyznaných wcześniej racji, uzyskał obietnicę spełnienia prośby.

Nie zjawili się oficerowie wywiezieni z Kozielska, Starobielska i Ostaszkowa

Następnie generał przeszedł do zagadnienia zaginionych jeńców.

Gen. Anders: Prócz tego jeszcze dużo naszych ludzi znajduje się w więzieniach i obozach pracy. Stale zgłaszają się wypuszczeni w ostatnich czasach. Do tego czasu nie zjawili się oficerowie wywiezieni z Kozielska, Starobielska i Ostaszkowa. Powinni być na pewno u was. Zebraliśmy o nich dodatkowe dane (wręcza dwie listy, które odbiera Mołotow) Gdzie oni mogli się podziać. Mamy ślady ich pobytu nad Kołymą.

Stalin: Ja już wydałem wszystkie rozkazy by ich zwolnić, mówią nawet, że są na Ziemi Franciszka Józefa, a tam przecież nikogo nie ma. Nie wiem gdzie są. Na co mam ich trzymać. Być może, że znajdują się w obozach na terenach, które Niemcy zajęli, rozbiegli się.

Płk. Okulicki: Niemożliwe — o tym byśmy wiedzieli.

Stalin: Myśmy zatrzymali tylko tych Polaków, którzy są szpiegami w niemieckiej służbie. Wypuściliśmy nawet takich, którzy potem przeszli do Niemców, jak np. Kozłowski.

Za pomocą wybiegu, polegającego na poruszeniu casusu byłego premiera Leona Kozłowskiego, Stalin sprowadził rozmowę z problemu poszukiwań tysięcy wojskowych na temat losów kilku polityków, pytając następnie o miejsca przebywania Józefa Becka i Edwarda Rydza-Śmigłego.

Chwilę później, o godz. 19.00, audyencja była skończona.

Uczestnicy spotkania na Kremlu w dniu 18 III 1942 r. Na zdjęciu po lewej: przewodniczący Rady Komisarzy Ludowych ZSRS Józef Stalin i komisarz ludowy spraw zagranicznych Wiaczesław Mołotow. Na zdjęciach po prawej: u góry - gen. Władysław Anders, dowódca PSZ w ZSRS, u dołu - szef sztabu płk Leopold Okulicki (fot. z zasobu IPN)

Prolog kłamstwa katyńskiego

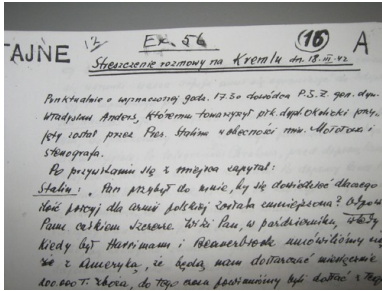
Anders zrećnie poruszył kwestię zaginionych jeńców z obozów NKWD w Kozielsku, Starobielsku i Ostaszkowie. Polacy byli przygotowani do tej rozmowy, o czym świadczyło wręczenie list z nazwiskami.

Generał przedstawił polską wiedzę na temat losu poszukiwanych. Dochodząc do punktu, w którym urwał się po nich ślad, tj. momentu wywiezienia ich w 1940 r. z obozów, podkreślił, że muszą znajdować się nadal w ręku sowieckim. Nie wiedział, że Sowieci wymordowali jeńców w 1940 r. Stalin powielił wcześniej prezentowane stanowisko, mówiące o zwolnieniu wszystkich jeńców i sprawdzeniu możliwych miejsc ich pobytu, ale do katalogu wyjaśnień dodał kolejne - zupełnie nowe.

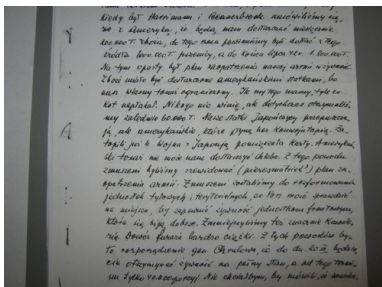
Sowiecki satrapa wyraził przypuszczenie, że Polacy znajdują się w niemieckich obozach lub na terytoriach kontrolowanych przez Trzecią Rzeszę. Wedle tej kłamliwej narracji musieli wpaść w ręce niemieckie po wybuchu wojny 22 czerwca 1941 r.

Był to nowy element dezinformacji, która służyła do maskowania zbrodni katyńskiej. Znaczenie krótkiej odpowiedzi Stalina staje się widoczne z perspektywy późniejszych wydarzeń, czyli oparcia o podobny schemat kłamstwa katyńskiego – fałszywej wersji losu polskich jeńców, sformułowanej po odkryciu w 1943 r. zwłok ofiar mordu w Lesie Katyńskim.

Podstawę rekonstrukcji spotkania stanowi protokół sporządzony przez płk. Okulickiego bezpośrednio po wydarzeniu. Ze strony sowieckiej protokołował sekretarz, protokołu dwustronnego nie sporządzono.

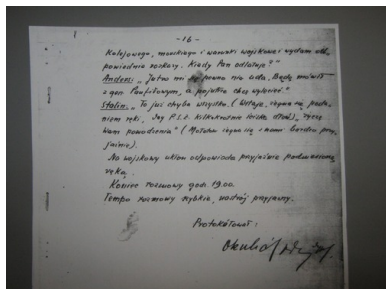

Kopia protokołu rozmowy pomiędzy Józefem Stalinem a gen. Władysławem Andersem. Moskwa, 18 III 1942 r. Użyta jako dowód podczas dochodzenia amerykańskiej komisji Maddena w 1952 r. Dokument pochodzi z zasobu: US National Archives and Records Administration (NARA) 1/3

Kopia protokołu rozmowy pomiędzy Józefem Stalinem a gen. Władysławem Andersem.

Moskwa, 18 III 1942 r. Użyta jako dowód podczas dochodzenia amerykańskiej komisji Maddena w 1952 r. Dokument pochodzi z zasobu: US National Archives and Records Administration (NARA)
2/3

Kopia protokołu rozmowy pomiędzy Józefem Stalinem a gen. Władysławem Andersem. Moskwa, 18 III 1942 r. Użyta jako dowód podczas dochodzenia amerykańskiej komisji Maddena w 1952 r. Dokument pochodzi z zasobu: US National Archives and Records Administration (NARA)
3/3

Więcej interesujących materiałów na profilu Archiwum IPN

COFNIJ SIĘ